

Den utländska arbetskraften i Finland – en okänd resurs

Kaija Ruotsalainen

kaija.ruotsalainen@stat.fi

Statistikcentralen

Sysselsättnings- och bostadsstatistik

Abstract: Det är inget nytt fenomen att arbetskraften flyttar från ett land till ett annat i jakt på arbete. Men på grund av globaliseringen och öppnandet av gränser har detta hela tiden ökat. Efter utvidgningen av EU ser man det särskilt som en ström av arbetskraft från de tidigare östeuropeiska länderna till Västeuropa. För statistikföringen är denna utvecklingstrend en utmaning både med tanke på mätning och på analysering.

Vid bevakningen av ekonomin och arbetsmarknaden är det problematiskt att statistikföringen av tillfällig utländsk arbetskraft för närvarande är bristfällig. I denna framställning granskas frågan ur Finlands perspektiv, men man kan sannolikt generalisera den till att gälla också många andra länder.

Inledning

Det är inget nytt fenomen att arbetskraften flyttar från ett land till ett annat i jakt på arbete. Men på grund av globaliseringen och öppnandet av gränser har detta hela tiden ökat. Efter utvidgningen av EU ser man det särskilt som en ström av arbetskraft från de tidigare östeuropeiska länderna till Västeuropa.

För statistikföringen är denna utvecklingstrend en utmaning både med tanke på mätning och på analysering: varifrån får man information om saken, är det statistiska källmaterialet täckande, vad vill man beskriva, vilka begrepp används, motsvarar verkligheten begreppen osv.

I statistiken beskriver man i de flesta länder den fast bosatta befolkningen och dess verksamhet. Individpopulationen bestäms på basis av befolkningsregistret och därför hamnar de personer som vistas tillfälligt i ett land, på grund av arbete, arbetssökning eller studier, nästan ofrånkomligt utanför statistiken. Vid bevakningen av ekonomin och arbetsmarknaden är det problematiskt att statistikföringen av tillfällig utländsk arbetskraft för närvarande är bristfällig.

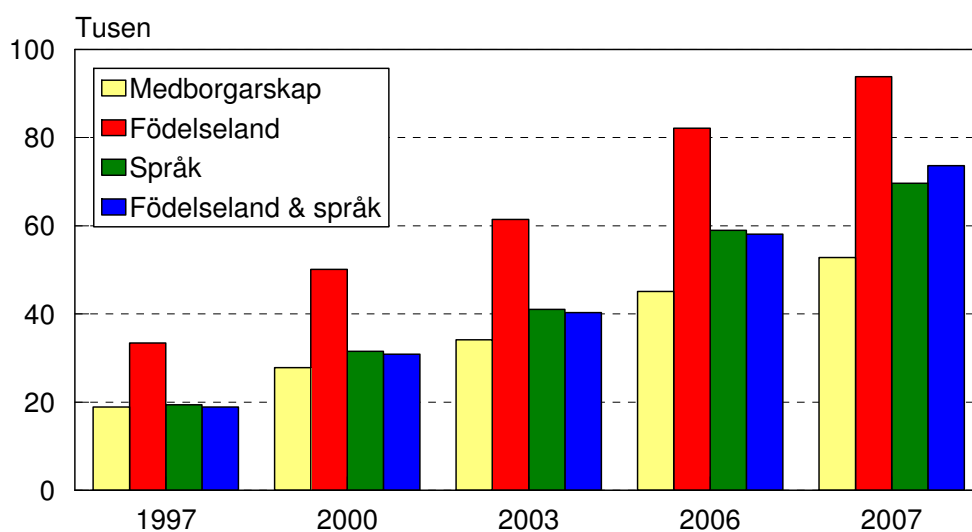
I denna framställning granskas frågan ur Finlands perspektiv, men man kan sannolikt generalisera den till att gälla också många andra länder.

Begreppet tillfällig arbetskraft

Man talar ofta om utländsk arbetskraft på ett inexact sätt och utan att tänka efter. Ibland avses utländska medborgare som är bosatta i Finland eller invandrare som är födda utomlands. Andra gånger avses utlänningar som arbetar tillfälligt i Finland men är fast bosatta utanför Finland.

Beträffande de utlänningar som är fast bosatta i Finland fås ytterst detaljerade uppgifter på basis av både befolknings- och sysselsättningsstatistiken. Ur sysselsättningsstatistiken erhålls relativt

tillförlitliga uppgifter om invandrarna, dvs. den utländska befolkning eller befolkning med utländsk bakgrund som är fast bosatt i Finland. Uppgifter erhålls såväl om sysselsättning, arbetslöshet, näringsgrenar som om yrken. De statistiska uppgifterna kan avgränsas på basis av medborgarskap, födelseland, språk eller en kombination av dessa (se figur 1).

Figur 1. Antalet utländska sysselsatta som är fast bosatta i Finland åren 1997–2007 på basis av vissa utlänningsgrunder

Däremot finns det ingen exakt information om antalet och strukturen gällande de utlänningar som arbetar tillfälligt i Finland. Begreppet tillfällig arbetskraft är i sig problematiskt, då ett tillfälligt arbete ibland kan pågå i flera år. Uppgifterna om de personer som vistas tillfälligt i Finland, och om deras sysselsättning, finns spridda i olika administrativa register och registren innehåller inte alltid uppgifter om alla arbetstagargrupper.

Den tillfälliga arbetskraften i Finland kan indelas i fyra grupper:

- För det första finns det arbetstagare som är direktanställda av finländska företag. Denna grupp omfattar bl.a. de personer som dagligen pendlar från Sverige till Finland via Tornedalen.
- Den andra gruppen är de arbetstagare i utländska företag som för en begränsad tid (vanligen mindre än ett år) sänts till Finland av sin arbetsgivare – till den här gruppen hör också utländska hyrda arbetstagare.
- Den tredje gruppen omfattar utlänningar som verkar som yrkesutövare i Finland.
- Den fjärde gruppen består t.ex. av säsongarbetstagare och till denna grupp hör bl.a. bärplockare.

Registerkällor

De arbetstagare som arbetar tillfälligt i Finland är en utmanande grupp ur statistisk synvinkel. Uppgifter registreras bl.a. av Pensionsskyddscentralen, Folkpensionsanstalten, Migrationsverket, skatteförvaltningen och Befolkningsregistercentralen. Först och främst försvåras användningen av uppgifterna för statistikföringen genom att uppgifterna är spridda i olika register och svåra att kombinera på grund av bristfälliga och oenhetliga

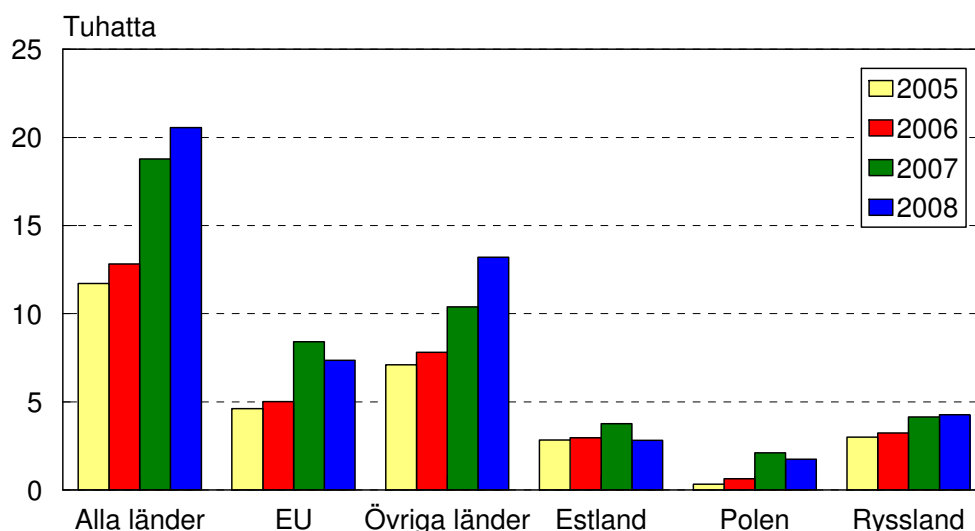
identifieringsuppgifter. För det andra är registren delvis överlappande, men å andra sidan täcker de sannolikt inte alla arbetstagargrupper.

Registreringsskyldigheten för den utländska arbetstagaren är beroende av personens hemland, arbetets karaktär, arbetsperioden samt avtalen mellan länderna bl.a. inom beskattning och socialskydd. Det arbete som utförs av personer från olika länder eller ländergrupper registreras på olika sätt: registreringen bl.a. av nordiska medborgare är mindre strikt än registreringen av medborgare från EU- eller ETA-länder. Registreringen av personer från s.k. tredje land regleras allra mest.

Dessutom är det tillåtet att utöva vissa yrken (t.ex. bärplockare, lärare, idrottsdomare) utan uppehållstillstånd. Arbete är också tillåtet då personen har ett permanent uppehållstillstånd för studier eller någon annan orsak. Skattepraxis varierar å sin sida beroende på om personen är en utsänd arbetstagarare, hyrd arbetstagarare, gränsarbetare eller annars direktanställd av ett finländskt företag. Skattepraxisen beror också på anställningsförhållandets längd.

Uppehållstillstånd

Migrationsverket beviljar uppehållstillstånd till utländska studerande, arbetstagarare, yrkesutövare, återflyttare och familjemedlemmar till utlänningar som bor i Finland. Uppgifter om de uppehålls- och arbetstillstånd som beviljats utlänningar sparas i utlänningsregistret. År 2008 innehöll utlänningsregistret uppgifter om ungefär 20 000 personer som hade arbetstillstånd eller annars kommit för att arbeta i Finland (figur 2)

Figur 2. Utländska arbetstagarare i migrationsverkets register 2005–2008.

Skattepraxis

Utlänningar med tillfälligt arbete i Finland hör antingen till de allmänt skattskyldiga eller till de begränsat skattskyldiga, beroende på arbetsperiodens längd. De som arbetar mer än ett halvt år i Finland hör till de allmänt skattskyldiga och deras antal var över 10 000 personer år 2006. Förutom de som arbetar mer än ett halvt år i Finland fanns det år 2007 nästan 35 500 begränsat skattskyldiga enligt skatteförvaltningens uppgifter.

Arbetspensionsförsäkring

Huvudregeln vid arbetspensionsförsäkring är att arbete som utförts i Finland försäkras i Finland. De arbetstagare som är direktanställda av ett finländskt företag omfattas av den normala arbetspensionsförsäkringen. Det material som Pensionsskyddscentralen, Kommunernas pensionsförsäkring och Statskontoret skickade till Statistikcentralen år 2006 innehöll omkring 24 000 sådana personer som inte var fast bosatta i Finland.

Arbetspensionsförsäkringen gäller emellertid inte arbetstagare utsända från ett EU-land, ETA-land, Schweiz eller något annat avtalsland. Med utsända arbetstagare avses dem som vanligen arbetar i något annat land än i Finland och som en arbetsgivare i ett annat land sänder till Finland för att arbeta under en begränsad tid. Enligt Pensionsskyddscentralen fanns det 10 800 utsända arbetstagare år 2007, största delen av dem var från Polen (2 300 arbetstagare) och från Estland (6 500 arbetstagare).

Socialskydd

I Folkpensionsanstaltens register finns uppgifter i form av försäkringsbeslut om långvarigt arbete som medborgare från EU- och ETA-länder utför. Registret innehåller alla utländska arbetstagare som ansöker om socialskydd i Finland och som inte är anställda av ett utländskt företag. Arbetstagaren kan få socialskyddsförmåner, om arbetsperioden är längre än fyra månader. Om arbetsperioden är mellan fyra månader och två år kan man ansöka om att få tillhöra den sociala tryggheten i Finland. Men alla som inte försäkras sig själva eller sina arbetstagare i Finland och/eller är i Finland under en kortare period än fyra månader och/eller är utsända arbetstagare finns inte med i registret. År 2007 registrerades något under 4 000 positiva försäkringsbeslut på basis av arbete.

Statistikmöjligheter

Det finns inget enskilt register som ger en helhetsbild av det arbete utlänningar utför i Finland. Det inte heller möjligt att räkna ihop siffror från olika register, då registeruppgifterna delvis överlappar varandra. Dessutom finns det grupper av arbetstagare som inte ingår i något myndighetsregister. För närvarande kan man bara grovt uppskatta antalet utlänningar som arbetar tillfälligt i Finland. Uppskattningarna har under de senaste åren varierat mellan 18 000 och 50 000. Uppskattningarna grundar sig på registerutredningar och utredningar på basis av intervjuer.

Officiellt producerar ingen part enhetliga och entydiga uppgifter om utlänningarnas arbete. Statistikföringen försvåras av att informationen är splittrad i förvaltningens olika register och av att identifieringsuppgifter saknas och/eller är oenhetliga. Identifieringsuppgifterna i registren innehåller bl.a. personens födelsedatum, namnuppgifter, landskod. Den personbeteckning som eventuellt finns i registren är inte enhetlig mellan de olika registren. Sålunda borde sammanslagningen av registren ske på grundval av födelsedatum, kön, namn och eventuellt utreseland. Det finns goda erfarenheter av den här typen av sammanslagningar av register i det samnordiska projektet "Nordisk Pendlingskarta", där ett lands uppgifter om anställningsförhållanden sammanslogs med ett annat lands befolkningsregister på grundval av födelsedatum och namn.

Sammandrag

Det är en utmaning för statistikföringen att beskriva utländsk tillfällig arbetskraft. Statistikcentralen skulle kunna fungera som en central koordinator och en sammanställare av uppgifter, men för att beskriva fenomenet ingående behövs ett nära samarbete mellan alla parter. Varje myndighetsregister beskriver fenomenet ur sin egen synvinkel och därför avviker registrens målpopulationer delvis från varandra. För att få en helhetsbild av frågan behövs alltså alla parters vilja och arbetsinsats.

Källor

Lith, Pekka. Työnteko yli rajojen lisääntyä (ung. Arbete över gränserna ökar). Tieto&Trendit 7/2007.

Migrationsverkets material om uppehållstillstånd

Ruotsalainen, Kaija. Ulkomaalaisten tilapäisen työnteon tilastointi on hajanaista ja puutteellista (ung. Statistikföringen av utlänningarnas tillfälliga arbeten är splittrad och bristfällig). Hyvinvointikatsaus 3/2009.

Työnantaja ja työeläkevakuutus. Tietoa yksityisalojen työeläkevakuutuksista. (ung. Arbetsgivaren och arbetspensionsförsäkringen. Information om arbetspensionsförsäkringarna inom den privata sektorn). Pensionsskyddscentralen 2009.

Ulkomaalaisten tilapäinen työnteo Suomessa (ung. Utlänningars tillfälliga arbete i Finland). Arbets- och näringsministeriets publikationer 37/2009.